

פרשת בהר-בחקתי תשפ"ה – שתהיו עמלים בתורה

1. **תנחומא ראה:** כשבא משה לברכנו - מעט ברכנו וכשבא לקללנו הרבה קללנו?!... הקללות בתורת כהנים כט פסוקים והברכות יא פסוקים?!... [אלא] מי שמביט בהן מוצא הברכות יתרות על הקללות... בברכות פתח באל"ף – 'אם בחקתי' וסיים בתי"ו 'ואולך אתכם קוממיות', שהברכות באות מאל"ף ועד תי"ו. ואילו הקללות פתח באות ו' – 'ואם לא תשמעו' וסיים ב-ה' - 'ביד משה' ובין ו ל-ה אין כלום.

ויקרא רבה לה: קללות מן ו עד ה' – ולא עוד אלא שהן הפוכות מסדר האותיות (שהאות ו באה אחרי ה). אמר רב אבין: אם זכיתם הריני הופך לכם קללות לברכות. אימתי? כשתשמרו את תורת.

2. **ויקרא כו:** אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם: ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יכולה... והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם

בראשית כו: עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת **מצותי חקותי** – **רש"י:** 'מצוותי' – מצות שאילו לא נכתבו ראויין להצטוות כגון גזל ושפיכות דמים. 'חקתי' – דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין עליהן: אכילת חזיר, לבישת שעטנז, שאין טעם בדבר, אלא המלך גזר חקו על עבדיו. **ספורנו:** 'חקות' הם גזרות מלך שינהג האדם בהם בהשתדלות עסקי חייו, וההתנהגות בהם יקרא הליכה, כאמרו 'ובחקתיהם לא תלכו', ואת חקתי תשמרו ללכת בהם'.

רש"י: 'אם בחקתי תלכו' – יכול זה קיום המצות, כשהוא [ממשיך ואומר]: 'ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם' הרי קיום המצות אמור? הא מה אני מקיים 'אם בחקתי תלכו': שיהיו **עמלים בתורה**.

רמב"ם תלמוד תורה ג: אין דברי תורה מתקיימים באלו שלומדים מתוך עידון ואכילה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא ייתן שנת לעיניו, לעפעפיו תנומה. אמרו חכמים דרך רמז: 'זאת התורה אדם כי ימות באהל' - אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באוהלי חכמה. **מנחות ז,א:** אבימי נשכחה ממנו מסכת מנחות. הלך לבית תלמידו, רב חסדא, וביקשו ללמדו. ולמה לא שלח לתלמידו שיבוא אליו? חשב שכך הלימוד ייקלט בו יותר (רש"י: כמובא במגילה ו' אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי - אל תאמין, לא יגעתי ומצאתי - אל תאמין. **יגעתי ומצאתי תאמין**).

אור החיים: ו[מהו] טעם שקרא הכתוב עמל התורה **חוקה** ... ו[מהו] טעם אומרו לשון **הליכה**?

3. **ראש השנה כח:** אמר רבא המודר הנאה מחבירו - מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה – **רש"י:** דמצוות לאו ליהנות ניתנו לישראל, אלא לעול על צוואריהם ניתנו.

נדרים ה,ד: הריני עליך חרם ואת עלי - שניהם אסורים ... בדברים של אותה העיר, כגון הספרים - **רבי אברהם מן ההר:** ויש מי שמקשה, היאך נאסרים לקרות בספרים והלא מצווה היא ומצוות לאו להנות ניתנו? לא שייך טעמא אלא במצווה שהיא תלויה במעשה, שאינו עושה להנאת גופו אלא מה שהצטווה מאת השם... אבל מצוות לימוד שהוא ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג בליהנות במדע לבבו ושכלו כדכתיב 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'.

4. **ליקוטי שיחות יז/318-9 והערות 28-9:** העניין של 'עמלים בתורה' רמוז במילים 'בחקתי תלכו'. חקיקה צריכה יותר כוח ומאמץ מאשר כתיבה, אולם החקיקה גורמת שינוי באבן הטובה עצמה. כך המצות שקרויות 'חוקים' שאינו מונחות מצד השכל ועד היפך השכל הן עבודה קשה, הרבה יותר מקיום דבר שמונח על פי שכל ואולם הקיום גורם חקיקה בנפש הבהמית עצמה. כך כאשר לומד באופן של 'עמל תורה', שמצריך יגיעה ומאמץ קשה, הדבר חוקק את הלב שלו ואפילו לב האבן נחרט ונימוח באמצעות עמל התורה, וכהסיפור הידוע על רבי עקיבא שראה כיצד אבנים שחקו מים.

במדבר כז: וידבר משה אל ה' לאמר: יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה – **במדבר רבה שם** – כיון שירשו בנות צלפחד אביהן, אמר משה: הרי השעה שאתבע צרכי. אם הבנות יורשות, בדין הוא שירשו בני את כבודי. אמר לו הקב"ה: 'נוצר תאנה יאכל פריה' (משלי כז יח) – בניך ישבו ולא עסקו בתורה, יהושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד והוא היה משכים ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלות ... כדאי הוא שישמש את ישראל.

שמות לב: 'למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים' - **אור החיים:** משה בא לסתור מה שאמר לו ה' 'ואעשה אותך לגוי גדול', [ענה משה] לא יתכן שימצא הכנת אושר הצדקות **בבני משה שלא יצאו מארץ מצרים ... כי יציאת מצרים הוא דבר המעמיד השתעבדותם לבורא**. משא"כ הבאים ממשה **שלא ידעו ואינם בגדר יציאת מצרים והפסד זה אין לו תיקון**.